

Inventaris van het archief van A.S. Talma

(1885-1967)

Samengesteld door mw. mr. I. Drexhage-Zijlstra

Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 308
Januari 2007

Inleiding

Aritius Sybrandus Talma, (19 februari 1864-12 juli 1916)

Aritius Sybrandus Talma werd geboren in Angeren (Gelderland), waar zijn vader predikant was in de Nederlandse Hervormde Kerk. Na zijn studie theologie te Utrecht was hij achtereenvolgens predikant te Heinenoord, Vlissingen en Arnhem. Als predikant werd hij getroffen door de nood van de arbeiders en hun gezinnen: ‘... ik kwam in aanraking met ontbering, met armoede, met ellende, die invrat in het leven en geluk van die mensen...’¹

In 1891 woonde hij het Christelijk Sociaal Congres bij, dat op initiatief van Patrimonium was bijeengeroepen door het Centraal Comité van Anti Revolutionaire kiesverenigingen. In zijn openingsrede voor dit congres (Het sociale vraagstuk en de christelijke religie) zei Kuyper:

... [dat] er nooit van Neerlands Christenen zal kunnen gezegd worden dat door onze schuld, dat door de lauwheid van ons Christelijk geloof in hooger of in lager standen, de redding onzer maatschappij verhinderd, en den zegen van God den Vader verbeurd werd.

Talma trad toe tot Patrimonium, en tot de Anti Revolutionairen. Zijn eerste grote politieke rede hield hij in 1894, te Dordrecht: ‘Mammonkiesrecht of Mannenkiesrecht’.

In 1901 nam hij afscheid van zijn gemeente te Arnhem, waarbij hij in zijn afscheidspreek de argumenten noemde, die hem voor de politiek deden kiezen:

... ik wist, dat wanneer ik de zaak der arbeiders losliet, ik daarmee God zou loslaten. Toen ik dit wist, was het uitgemaakt en heb ik mij gebogen. Nu sta ik hier met blijdschap, want ik weet dat God mij leidt.

Talma zelf zag zijn kamerlidmaatschap als een voortzetting van zijn werk voor de arbeiders. Voor het kiesdistrict Tietjerkstradeel kwam Talma in de Tweede Kamer, zulks ten koste van Troelstra. Hij bleef Kamerlid tot 1908, toen hij Minister werd van Landbouw, Nijverheid en Handel. In deze functie ontplooi- de hij grote activiteit en ijverde hij krachtig voor uitbreiding van de sociale wetgeving, o.a. Arbeidswet, Steenhouwerswet. Teleurstelling bleef hem echter niet bespaard: het verwerpen van zijn ontwerp-Bakkerswet ervoer hij als een zware tegenslag.

Bij de stembus van 1913 verloor de rechterzijde de meerderheid in de Tweede Kamer. Dit betekende het einde van het Ministerie-Heemskerk.

Talma is toen een jaar ambteloos burger geweest. Daarna werd hij weer predi- kant, ditmaal te Bennebroek. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd Talma, op verzoek van de Minister van Oorlog, veldprediker in algeme-

¹: Afscheidspreek Arnhem, 1901.

ne dienst. Niet lang daarna moest hij echter het werk neerleggen, hij had te veel van zich zelf geveerd, zijn gezondheid was geknakt. Hij stierf op 12 juli 1916.

De collectie-Talma werd afgestaan door mevrouw E.M. Heldring-Talma, en in 1978 overgebracht naar het Historisch Documentatiecentrum. De collectie, aangelegd door de familie Talma, werd in min of meer geordende staat aangetroffen. Een blijk van eerdere ordening is een schriftje, waarin een aanzet tot een inventaris staat (nr. 9). Terwille van de overzichtelijkheid zijn de stukken uit de collectie gesplitst in stukken van persoonlijke aard, betreffende Talma en zijn gezin (nr. 1-13), en stukken van bijzondere aard (nr. 14-59). Binnen deze laatste categorie zijn te onderscheiden de stukken betreffende Talma als predikant (nr 14-17), en die betreffende Talma als politicus en ijveraar voor sociale rechtvaardigheid. De twee laatste zijn bij Talma niet te scheiden. Toch is er in de inventaris een onderscheid gemaakt, nl. wetgeving (nr. 18-24), en artikelen op sociaal terrein (nr. 25-29). Van Talma's wetgevende arbeid zijn in deze collectie slechts stukken aanwezig betreffende de Bakkerswet (de wet tot regeling van de nachtarbeid in bakkerijen, ingediend in 1909, verworpen 1912). Enkele artikelen van Talma op sociaal gebied zijn in een apart hoofdstuk opgenomen. Talma's werk trok in en buiten de pers sterk de aandacht. Een groot aantal kranten en kranteknipsels bevindt zich, verspreid over de verschillende hoofdstukken, in de collectie. Slechts enkele brieven, van en aan Talma, bevinden zich in de collectie (nr. 46-59).

De brochures worden bij de collectie bewaard, daarvan is een chronologische lijst aan de inventaris toegevoegd. De boeken, die zich in de collectie bevonden, werden in de handbibliotheek van het Documentatiecentrum ondergebracht. Een lijst van deze boeken is toegevoegd aan de inventaris.

augustus 1995
I. Drexhage-Zijlstra

In 1999 werden de foto's uit het archief toegevoegd aan de fotocollectie van het HDC (KE-60)

In januari 2007 bracht mw. M. Kersten-De Groot uit Zeist verschillende stukken betreffende de familie Talma, ds. G.H. Kersten en ds. D.J. Benjamin. Deze stukken zijn aan de collectie toegevoegd.

Plaatsingslijst

Stukken van persoonlijke aard

- 1 Aankondiging van de verloving van A.S. Talma met M. van Schaardenburg, 20 december 1885.
1 stuk
- 2 Gedicht van A.S. Talma voor M. van Schaardenburg, november 1887.
1 stuk
- 3 Trouwboekje, uitgereikt bij het huwelijk van A.S. Talma met M. van Schaardenburg, 20 januari 1888.
1 deel
- 4 ~~Foto's van de familie Talma, 1885 (1963).~~
~~1 omslag~~-Zie de inleiding
- 5 *Weekblaadje voor Het Volk*, waarin opgenomen het bericht, dat Elisabeth Maria, dochter van A.S. Talma en M. van Schaardenburg is gedoopt door A.S. Talma, 1893.
1 stuk
- 6 Schoolrapport van Elisabeth Maria Talma, 29 februari 1908.
1 stuk
- 7 Lustrumboekje, toebehorend aan A.S. Talma, (1909).
1 deel
- 7B Menu, oma's 80e verjaardag, 1911; menu, mej. E.M. Talma, 1913.
2 stukken
- 8 Bericht van overlijden van A.S. Talma, 12 juli 1916.
1 stuk
- 9 Schriftje, waarin een voorlopige inventaris van het archief-Talma, (1938).
1 deel
- 10 Stukken betreffende Aleida Talma, 1947-1959.
1 omslag
- 11 Programma van de officiële opening van het nieuwe gebouw der Christelijke Technische 'Talmaschool' te Veenendaal, met bijlage, 8 november 1964.
1 omslag

- 12 Stukken betreffende A.S. Talma: stamboom; *De Vlissingsche tijd*, door C.L. Voorhoeve (kopie), z.d.
1 omslag
- 13 Stukken, houdende herinneringen aan de catechisatie van A.S. Talma, opgetekend door zijn kinderen, z.d., nb: zie ook nr. 17.
1 omslag
- Predikant**
- 14 Enkele preken van A.S. Talma, gehouden in de periode 1899-1916. Psalm 42; Mattheus 2 : 10; Hebreëen 13 : 8; 1 Corinthe 1 : 23, 24; Exodus 2 : 2; Handelingen 17 : 23b; Psalm 37 : 5; 1 Corinthe 3 : 17b; Lucas 12 : 16-21; De brief van Jacobus.
7 omslagen
- 15 Jaarverslag der Wijkvereniging voor Wijk E der Nederlandse Hervormde Gemeente te Arnhem, (1899-1900; 1900-1901); *Wees een zegen*, correspondentieblad voor den arbeid in Wijk E der NH Gemeente te Arnhem.
1 stuk
- 16 Stuk, houdende voorstel van A.S. Talma in de Remonstrantse Kerk te Utrecht, 22 februari 1887.
1 stuk
- 17 Stuk, houdende herinneringen aan Talma en zijn catechisaties, z.d.
1 stuk
NB: zie ook onder nr. 13.
- Tweede Christelijk Sociaal Congres**
- 17B Aantekeningen, programma 1905 en 'De alg. taak der vakverenigingen', 1905 en z.d.
1 omslag
- Bakkerswet**
- 18 Adressen aan de Tweede Kamer, 19 juni 1906-29 maart 1911.
1 omslag
- 19 Adres aan de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, afkomstig van het Bakkers-comité, 21 oktober 1908.
1 stuk
- 20 Brieven aan de voorzitter van het College van Rapporteurs inzake de Bakkerswet, L.F. Duymaer van Twist, 17 maart 1910-13 mei 1912.
1 omslag

- 21 *Ons Verweer*, door het Nationaal Comité voor de afschaffing van de nachtarbeid in het Bakkersbedrijf, mei 1910.
1 deel
- 22 Pamfletten betreffende de afschaffing van de nachtarbeid in broodbakkerijen, 1910-1911.
1 omslag
- 23 Schets eener gewijzigde Bakkerswet-Talma, door het Bakkerscomité, 1911.
1 deel
- 24 Stuk, houdende een menukaart, waarop met potlood de tekst: 'bij deze gelegenheid werd de zilveren koekjeströmmel aan moeder gegeven' (voorzijde); 'uit de kamer voor de (marteling) bij de Invaliditeitswet' getekend: F. van Lennep, getuigen: Heemskerk, H. Colijn, Nolens (achterzijde), 6 maart 1912.
1 stuk
- 24B Ouderdomsrente, een pamflet en een uitgave van de Propaganda Commissie van de ARPC, z.d.
1 omslag
- Artikelen van A.S. Talma**
- 25 Arbeidersorganisatie en drankbestrijding, overdruk uit Verslag van het Tweede Nationaal Congres voor geheelonthouding, 23-24 mei 1899.
1 stuk
- 26 Artikelen over de spoorwegstaking, februari 1903.
1 stuk
- 27 Rekenschap geven van de toekomst, plicht voor een partij, die zich niet afgeleefd voelt, maar jong, z.d.
1 stuk
- 28 Het socialisme van ethisch standpunt beoordeeld, z.d.
1 stuk
- 29 Het goed recht der christelijke arbeidersbeweging, z.d.
1 stuk
- Artikelen en spotprenten in kranten**
- 30 Krant, waarin bericht over de begrafenis van J.G. van Schaardenburg, 13 maart 1900.
1 stuk
- 31 Karakterschets van A.S. Talma, in: *De Hollandsche Revue*, 25 augustus 1901.
1 stuk

- 32 Spotprenten, 1906-1912.
- 33 Kranten en kranteknipsels over de Bakkerswet, november 1908-11 september 1912.
1 omslag
- 34 Kranteknipsels, houdende artikelen over A.S. Talma, 14 maart 1908-28 februari 1977.
1 omslag
- 35 Kranten en kranteknipsels, waarin berichten betreffende het overlijden van A.S. Talma, 13-22 juli 1916.
1 omslag
- 36 Knipsels betreffende plannen voor een gedenksteen ter nagedachtenis van A.S. Talma, 10 augustus-28 oktober 1916.
1 omslag
- 37 Krant, waarin opgenomen een anekdote over de familie Talma tijdens een treinreis, 26 oktober 1916.
1 stuk
- 38 In Memoriam A.S. Talma, drie artikelen, (1916)-1926.
1 omslag
- 39 Krant, waarin opgenomen het bericht van overlijden van M. Talma-van Schaardenburg, 22 augustus 1922.
1 stuk
- 40 Krante-artikelen betreffende de sociale kwestie, 1927-1977.
1 omslag
- 41 Figuren en momenten, serie artikelen over gebeurtenissen tijdens de regeringsperiode van Koningin Wilhelmina, door C.K. Elout, (1938).
1 omslag
- 42 Artikelen ter herdenking van A.S. Talma, 1941-1964.
1 omslag
- 42B Talma-Herdenking, Convent van Christelijk Sociale Organisaties, 1964.
1 omslag
- 43 Kranteknipsel: A. Talma op een zomerpostzegel, z.d.
1 stuk
- 44 Kranteknipsels betreffende de 'Talmahoeve', tot 1970.
1 omslag
- 45 Kranteknipsels borstbeeld, grafmonument en plaquette Talma, 1963.
1 omslag

Correspondentie

- 46 Brief van de Weduwe Paardekooper aan mevrouw Talma-van Schaardenburg over de linnenuitzet, 30 december 1887.
1 stuk
- 47 Brieven van M. Talma-van Schaardenburg aan A.S. Talma, 1894, z.d.
- 48 Brieven aan prof. J.J.P. Valeton jr, 14 mei 1894.
1 omslag
- 49 Brief van M. Talma-van Schaardenburg, 31 december 1898.
1 stuk
- 50 Brieven van A.S. Talma aan: M. Talma-van Schaardenburg; E.M. Talma (Lize); A. Talma (Aleida), (1901)-1912, z.d.
1 omslag
- 51 Drie brieven van J.H. Gunning, maart 1903.
1 stuk
- 52 Brieven van en aan E.M. Talma en A. Talma, 1908-1952.
1 omslag
- 53 Brief M.Talma-van Schaardenburg aan P.J van Vliet, 1916
1 stuk
- 54 Brief aan Aleida Talma ter begeleiding van *Het Beginsel Behouden*, 26 april 1934.
1 stuk
- 55 *In de Waagschaal*, waarin opgenomen: Een brief van Talma aan Valeton, met een inleiding van J.J. Buskes, 28 januari 1956.
1 stuk
- 56 *Gereformeerd Weekblad*, waarin opgenomen: Talma over Kuyper, door H. Ridderbos, (doorslag), 3 februari 1956.
1 stuk
- 57 Brieven over A.S. Talma, 1956-1967.
1 omslag
- 58 Brief aan Lize (Elisabeth Maria) betreffende familierelaties, 30 januari 1961.
1 stuk
- 59 Brief aan Aleida en (Wim), van Lize, z.d.
1 stuk
- 60 Brieven aan weduwe Talma-Hekelaar, 1915; tante Mien, 1916; Anneke en Jan, 1967 en een brief van mj. Talma, z.d.
1 omslag

- 61-62 Enkele stukken betreffende ds. G.H. Kersten, 1922-1943 en de Armeense predikant D.J. Benjamin,² 1900-[1988].
1 omslag
- 63 Aantekeningen over het geslacht Talma, z.d.
1 band
- 64 Kopie van Talma's afscheidspreek, knipsels, ~~enkele foto's van kinderen en echtgenote~~ (Zie de inleiding), correspondentie en een gedicht 'Aan Minneke', ca. 1915-1993.
1 omslag

Nagekomen stukken 2008

Afkomstig van M. Kersten-de Groot, handschriften uit de collectie van G.H. Kersten

- Bijbellezing van Talma, 27 januari 1903
1 stuk
- Preek van Talma, 15 november 1903
1 stuk

Afkomstig uit de verzameling van G. van Krieken, 2013

- 'De heer A.S. Talma opnieuw predikende', bijvoegsel van *De Amsterdammer*, 2 november 1913. Tekening van Johan Braakensiek.

Afkomstig uit de collectie van de Historische Commissie, 2013

- 'Ds. A.S. Talma, Oud-Minister van Arbeid.' Premie van *De Amsterdammer*, *Christelijk Volksblad*, z.d.

² Ds. D.J. Benjamin had contacten met zowel de familie Kersten als de familie Talma.

Uit het archief verwijderde titels

- Anema, A., H. Bavinck, P.A. Diepenhorst, Th. Heemskerk, S. de Vries Czn., *Leider en Leiding in de Anti-Revolutionaire Partij*, 1915
- Bakkerscomité, Het, *Schets eener gewijzigde Bakkerswet-Talma*, 1911
- Berg, M. van den, *Loonarbeid en het Vijfde Gebod*, 1903
- , *Beschouwingen en voorstellen der Staatscommissie van Enquete omtrent het Spoorwegpersoneel*, 1904
- Froom, A., *Minister A.S. Talma na 25 jaar herdacht*, Utrecht, 1941
- Golverdingen, M., *Ds. G.H. Kersten*, Amersfoort 1971.
- , *Ds. G.H. Kersten. Facetten van zijn leven en werk*, Houten 1993.
- Hagoort, R., *Het Beginsel Behouden*, gedenkboek Patrimonium 1891-1927, Kampen, 1934
- , *Patrimonium, gedenkboek bij het gouden jubileum*, Kampen, 1927
- Harnack, Ad. , *De Evangelisch-Sociale Roeping in het Licht der Kerkgeschiedenis*, vertaald door A.S. Talma, 1894
- Heemskerk, Th., *Een woord over de genummerde driestarren van dr. A. Kuyper*, 1915
- Het Chr. Arbeids-secretariaat*, voordruk, 1 deel, idem 17 juli, met foto, 1926
- Hovy, W., *De Nationale Betekenis van het Ministerie-Heemskerk*, 1913
- IJsselsteijn, H.A. van, *A.S. Talma, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, 1908-1913*, 1913
- Kuyper, A., *Starrentritsen*, 1915
- , *Ons Verweer*, Nationaal Comité voor afschaffing van nachtarbeid in het Bakkersbedrijf, 1910
- , *Oud Worden*, uitgave van de Vereniging 'Talma-Rustoord', z.d.
- Ruiter, T. de, *Minister A.S. Talma*, Franeker, 1946
- Ruppert, M., *Voor het Volk om Christus' Wil*, 1949
- Sikkel, J.C., *In Heilige Roeping*, 1916
- Smeenk, C., *Voor het sociale leven*, Rotterdam, 1914
- Smeenk, C. en P. van Vliet jr., *Een held in volle wapenrusting, A.S. Talma en zijn arbeid*, Rotterdam, 1917
- Snoeck Henkemans, J.R., *Het Ontwerp-Ouderdomswet van 6 februari 1914*, 1914
- Stilting, A.J., *Geschiedenis van de 'Spoorwegstakingen' en de totstandkomingen der 'Spoorwegwetten' in Nederland*, Utrecht, 1903
- 'Talma, een woord ter nagedachtenis', overdruk uit *De Standaard*, 10 juli, 1926
- Talma, A.S., *De Arbeidersbeweging*, voordrachten, 1914
- , *De Vrijheid van den arbeidenden stand*, tweede druk, Utrecht, 1902
- , *De Vrijheid van den arbeidenden stand*, overdruk Patrimonium, z.d.
- , *Het Sociaal Congres*, 1892
- , *Mammonkiesrecht of Mannenkiesrecht*, 1894
- 'Tekst over Psalm 23', overdruk uit: *Stemmen voor Waarheid en Vrede*, 1908
- Vellinga, J.M., *Talma's sociale arbeid*, Hoorn, 1941
- Verslag Christelijk-Sociale Conferentie te Lunteren 1914*, Utrecht, 1951
- Visser, de, Aalberse en Talma, *Christelijke Politiek, II*, redevoeringen in de Tweede Kamer, 1903
- Visscher, H., *Na Eer en Staat*, 1916